

враховувати багато аспектів. Так, у першому випадку, коли погіршився матеріальний або сімейний стан платника аліментів, то варто у законодавстві передбачити правило, що зменшення розміру аліментів можливе не лише через належно доведені поважні підстави такого погіршення, а й за обов'язкової згоди отримувача аліментів на відповідне зменшення розміру аліментів.

Другий випадок, коли поліпшився матеріальний стан стягувача аліментів – має взагалі бути вилучений із СК України у частині сплати аліментів на дитину. Адже йдеться про виконання батьківського обов'язку по утриманню дитини. І поліпшення матеріального стану того з батьків, з ким проживає дитина, жодним чином не має впливати на виконання батьківського обов'язку того з батьків, з ким дитина не проживає.

Більшості окреслених проблем можна уникнути, якщо сторони зможуть на договірному рівні вирішити всі нагальні і потенційні у майбутньому проблеми.

Окунь М.І.

Національна академія внутрішніх справ

ІНТЕГРАЦІЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

У науковій літературі висловлювалися різні твердження щодо визначення правової підстави призначення комплексної експертизи. В.Ф. Березін, З.О. Ковальчук, З.С. Меленевська вказаною підставою вважають ч.3 ст.75 КПК України, що передбачає можливість у разі необхідності призначення в справі декількох експертів (комісії), які складають загальний висновок.

Проблема комплексності притаманна не лише експертизі зброї, а й судовій експертизі як різновиду предметно-практичної діяльності загалом. Вона відбиває сучасну тенденцію науки і практики, а саме – інтеграцію знань для розв'язання нагальних завдань судочинства. Зусиллями А.В. Дулова, В.М. Галкіна, А.Р. Шляхова, Я.М. Яковлева та багатьох інших відомих вчених беззаперечно доведено правомірність та необхідність комплексної експертизи. Але не дивлячись на те, що криміналісти досить давно у змістовному аспекті визначилися з поняттям "комплексна експертиза", то досьогодні відсутня його дефініція, що точно і однозначно відображує найсуттєвіші родові особливості, котрі відрізняють комплексну експертизу від інших форм використання спеціальних знань.

У сучасній доктрині виокремлюють два основних підходи до визначення гносеологічної природи комплексної експертизи: 1) взаємодія різних індивідуальних компетенцій експерта, участь експертів різних спеціальностей; 2) застосування різних галузей знань до дослідження одного об'єкта (тих самих об'єктів). Прийнято вважати, що головною умовою комплексної експертизи постає структурна єдність об'єкта – носія властивостей, що досліджуються експертами різних спеціальностей. Не будуть комплексною експертизою дослідження тих самих об'єктів спеціалістами різних галузей знань, що проводяться в певній послідовності, якщо кожен з них діє самостійно в межах конкретного роду чи виду судової експертизи і вирішує при цьому свої завдання.

Комплексність експертних досліджень характеризує головним чином використання власне різних спеціальних знань суміжних наук для розв'язання спільного завдання, котре не можливо вирішити шляхом застосування знань тільки певної науки. Прикладами таких комплексних експертиз можуть бути медико-криміналістичні та балістичні дослідження слідів пострілу на одязі і тілі людини; трасологічні, автотехнічні і судово-медичні дослідження наслідків дорожньо-транспортної події. Водночас, треба відрізнити комплексну експертизу від комплексного дослідження певних об'єктів, котре проводиться з використанням комплексу різних експертних методів. На мою думку, для їх відмежування слід брати до уваги те, що в разі комплексного дослідження використовуються різні експертні знання для паралельного або послідовного дослідження різних властивостей об'єкта з метою розв'язання конкретних завдань різних експертиз. У цьому випадку експерти різних спеціальностей роблять висновок без врахування результатів досліджень цього об'єкта іншими спеціалістами.

Для комплексної експертизи характерним є використання різних спеціальних знань для розв'язання спільного завдання, котре експерт лише однієї спеціальності розв'язати не може. В таких випадках застосовують суміжні, різногалузеві експертні знання, а висновок формулюється на підставі спільного узагальнення та спільної оцінки результатів дослідження. Комплексні експертні дослідження відіграють значну роль у розширенні можливостей криміналістичної експертизи зброї та боєприпасів, а також вибухотехнічної експертизи. Важливу роль при проведенні таких досліджень займають спеціальні знання в галузі металознавства, технології обробки матеріалів (механічна, термічна), які дозволяють, наприклад, вирішити питання віднесення осколків до вибухового пристрою за відсутності слідів вибухових речовин чи продуктів вибуху, встановити першочерговість пожежі чи вибуху, встановити джерело походження саморобної зброї та її частин тощо. Розв'язання вказаних

завдань в рамках традиційної експертизи ускладнюється відсутністю методик дослідження та спеціальних знань у експертів-балістів.

Типовим прикладом комплексної криміналістичної експертизи подібного виду може бути експертиза по встановленню групової приналежності комбінованої зброї, наприклад, холодної та вогнепальної. Ця обставина змусила А.С. Подшибякіна та Н.В. Черенкову висловити думку про виділення єдиного комплексного судово-балістичного дослідження зброї та, відповідно, про зброєзнавчу експертизу. Комплексну міжвидову експертизу комбінованої зброї доцільно проводити також для визначення її справності, особливостей функціональної дії, ідентифікації конкретного екземпляру названої зброї за сукупністю залишених нею слідів. Дослідження продуктів пострілу є складовою частиною балістичної експертизи. Балістична експертиза є комплексною за своєю природою, оскільки експертне дослідження продуктів пострілу повинно здійснюватись криміналістами-металознавцями із використанням понятійного апарату, методів та методик, специфічних для криміналістичної експертизи речовин, матеріалів та виробів. Якщо поряд із одягом досліджуються також ушкодження та тілі людини, то до складу комісії експертів додатково залучається судовий медик і така експертиза вже стає міжкласовою комплексною медико-криміналістичною. З метою підвищення ефективності комплексної (міжкласової та міжродової) експертизи до складу комісії експертів необхідно включати такого експерта-криміналіста, який має досвід проведення трасологічної, балістичної експертиз та експертизи холодної зброї. В результаті такого підбору спеціалістів вдається отримати максимально можливий об'єм інформації про взаємодіючий комплекс: зброя - одяг - тіло людини, аж до встановлення конкретного екземпляру зброї.

Розглядаючи різноманітні форми комплексного експертного дослідження вогнепальної зброї та слідів її застосування, не можна не зазначити, що ефективність їх використання в кримінальному судочинстві в значній мірі визначається ступенем вирішеності ряду спільних проблем, що стоять перед комплексним дослідженням в судовій експертизі в цілому. Перш за все, до них належить проблема розробки методичних основ вирішення завдань комплексної експертизи, тобто вироблення загального алгоритму дій експертів різних спеціальностей в процесі кооперації їх спеціальних знань у формі комплексної експертизи. Г.Л. Грановський зауважує, що така методика буде сприяти інтеграції наукового знання та свідчити про єдність всіх знань, диференційованих на різні експертні методики та об'єднаних в процесі проведення комплексних досліджень.

Т.В. Авер'янова говорить про необхідність володіння експертом мінімальним об'ємом знань із тих самих суміжних галузей науки

(криміналістики, фізики, хімії, біології, медицини), які не тільки підвищили б ерудицію експерта, а й дозволили б йому на високому професійному рівні вирішувати експертні завдання, в тому числі суміжного характеру, наприклад, при проведенні комплексних експертиз. В значній мірі цьому сприяла б, на мою думку, розробка загальної методики вирішення завдань комплексної експертизи. Вона стала б свого роду фундаментом, методологічною основою інтеграції спеціальних знань із різних галузей, об'єднаних для вирішення суміжних завдань. Виявлення та науковий аналіз суміжних завдань судових експертиз, в свою чергу, буде сприяти вирішенню наступної проблеми комплексного дослідження в судовій експертизі - спільної розробки експертами різних спеціальностей (в тому числі і різних відомств) комплексних методик вирішення найбільш актуальних суміжних завдань.

Комплексні експертні дослідження відіграють значну роль у розширенні можливостей криміналістичної експертизи зброї та боєприпасів. Важливу роль при проведенні таких досліджень займають спеціальні знання в галузі металознавства, технології обробки матеріалів (механічна, термічна). Розв'язання вказаних завдань в рамках традиційної експертизи ускладнюється відсутністю методик дослідження та спеціальних знань у експертів-балістів.

Ефективність використання різноманітних форм комплексного експертного дослідження вогнепальної зброї в кримінальному судочинстві в значній мірі визначається ступенем вирішеності ряду спільних проблем, що стоять перед таким дослідженням в судовій експертизі в цілому. Перш за все, до них належить проблема розробки методичних основ вирішення завдань комплексної експертизи, тобто вироблення загального алгоритму дій експертів різних спеціальностей в процесі кооперації їх спеціальних знань у формі комплексної експертизи.

Список використаної літератури

1. Авер'янова Т.В. Інтеграція і диференціація наукових знань як джерела і основи наукових методів судової експертизи / Т.В. Авер'янова. - М.: Академія МВС РФ, 1994. - 123 с.
2. Берзін В.Ф. Ще раз до питання про встановлення факту контактної взаємодії (ФКВ) об'єктів / В.Ф. Берзін, З.О. Ковальчук, З.С. Меленевська // Криміналістика та судова експертиза. - К.: МЮУ, 2000. - Вип. 49. - С. 17 - 26. 3
3. Грановський Г.Л. Взаємодія через тотожність і тотожність через взаємодію / Г.Л. Грановський // Питання теорії та методики експертизи

з метою встановлення факту контактної взаємодії елементів речової обстановки - М.: ВНИИСЭ, 1978. - С. 30 - 47.

4. Проблеми організації і проведення комплексних експертних досліджень: матеріали міжвідомчої наук.-практ. конф. (Горький, 14 кв. 1987 р.). - Горький: МЮ РСФСР, 1987. - 133 с.
5. Криминалистическая экспертиза. Курс лекций ВЭП-2: Судебно-баллистическая экспертиза. - Волгоград: Волгоградский институт МВД России, 1996. - 120 с.
6. Шляхов А.Р. Судова експертиза: організація та проведення/А.Р. Шляхов. - М.: Юридична література, 1979.- 168 с.

*Удовенко Ж. В.,
професор кафедри криміналістичних експертиз ННІ №2
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент*

ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЩОДО ОХОРОНИ ОСОБИСТОГО І СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

На світовій арені затвердилася позиція, що дотримання прав людини не є внутрішньою справою окремої держави. Саме права людини виступають як основний критерій легітимності самої держави. Міжнародним співтовариством розроблений ряд документів щодо єдиних стандартів здійснення правосуддя по кримінальних справах і, перш за все, в контексті невтручання в особисте і сімейне життя осіб, які беруть участь в кримінальному провадженні.

У руслі загального процесу правової інтеграції, активним учасником якого стала Україна, зближення українського законодавства з цими стандартами є природним і необхідним.

Міжнародні нормативно-правові акти, що регулюють область кримінального провадження, можна підрозділити на дві групи.

До першої з них відносяться міжнародні правові акти загального значення щодо співпраці України в зовнішній сфері, включаючи взаємодію з процесуальними органами інших держав при розслідуванні кримінальних правопорушень. Іншу групу складають акти, що стосуються прав і свобод людини. Саме остання група актів і є об'єктом нашого дослідження.

Конституційне закріплення прав людини і громадянина, куди структурно входить право на невтручання в особисте і сімейне життя осіб, виникло не на